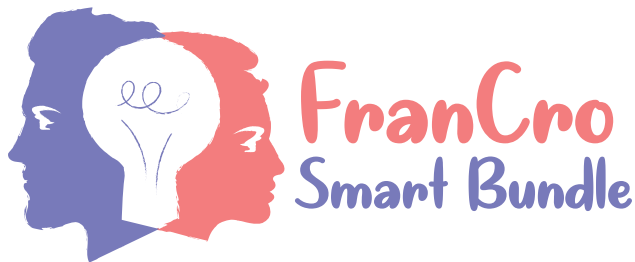

FranCro smart bundle

FranCro smart bundle ili pametni paketić obrazovni je materijal namijenjen djeci osnovnoškolskog uzrasta. Materijal je izrađen u okviru projekta FranCro smart bundle koji je financiralo Veleposlanstvo Francuske Republike u Republici Hrvatskoj.

Ovaj paketić sastoji se od 25 obrazovnih kartica na kojima se mogu pronaći ideje i prijedlozi kako pridonijeti borbi protiv klimatskih promjena.

Da biste razumjeli savjete kartica najprije moramo objasniti nekoliko osnovnih pojmova.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

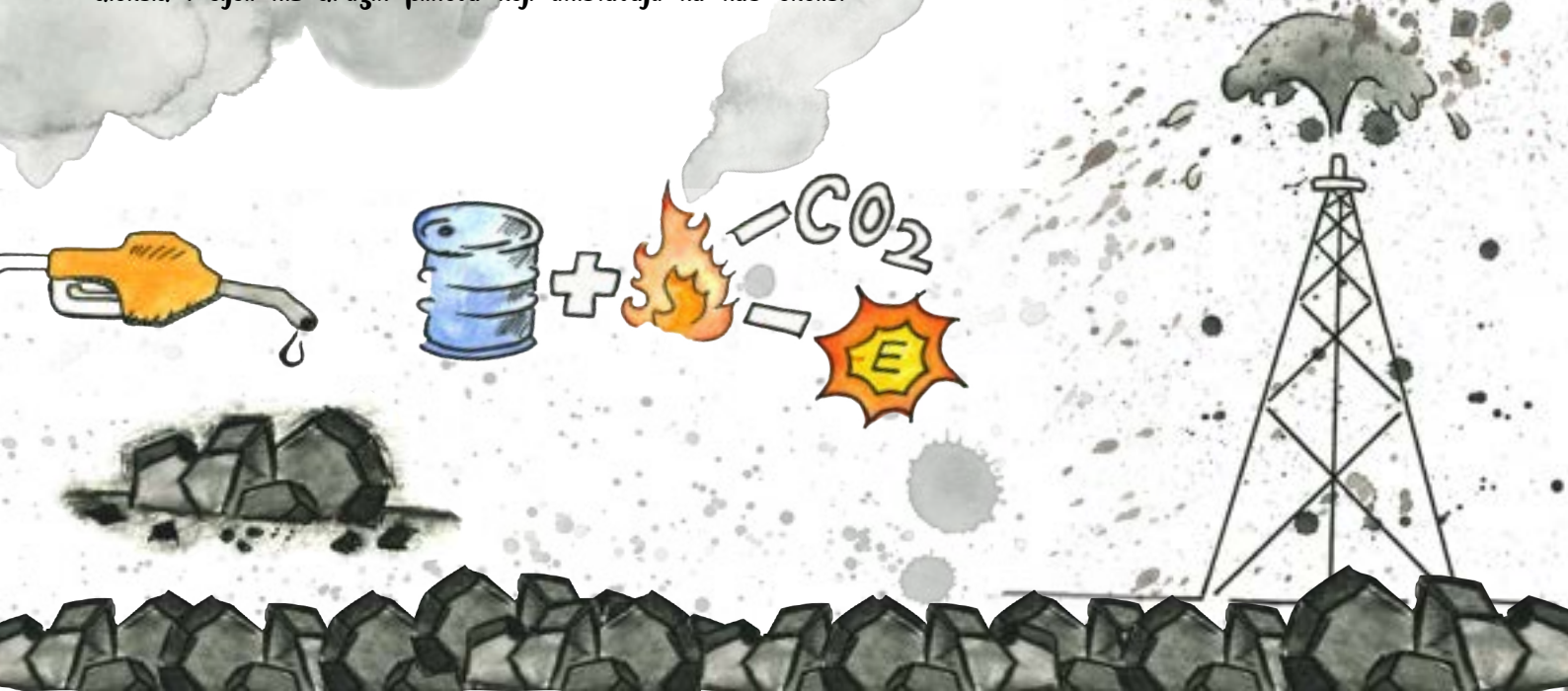

Projekt sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske.“

Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Društva za oblikovanje održivog razvoja i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

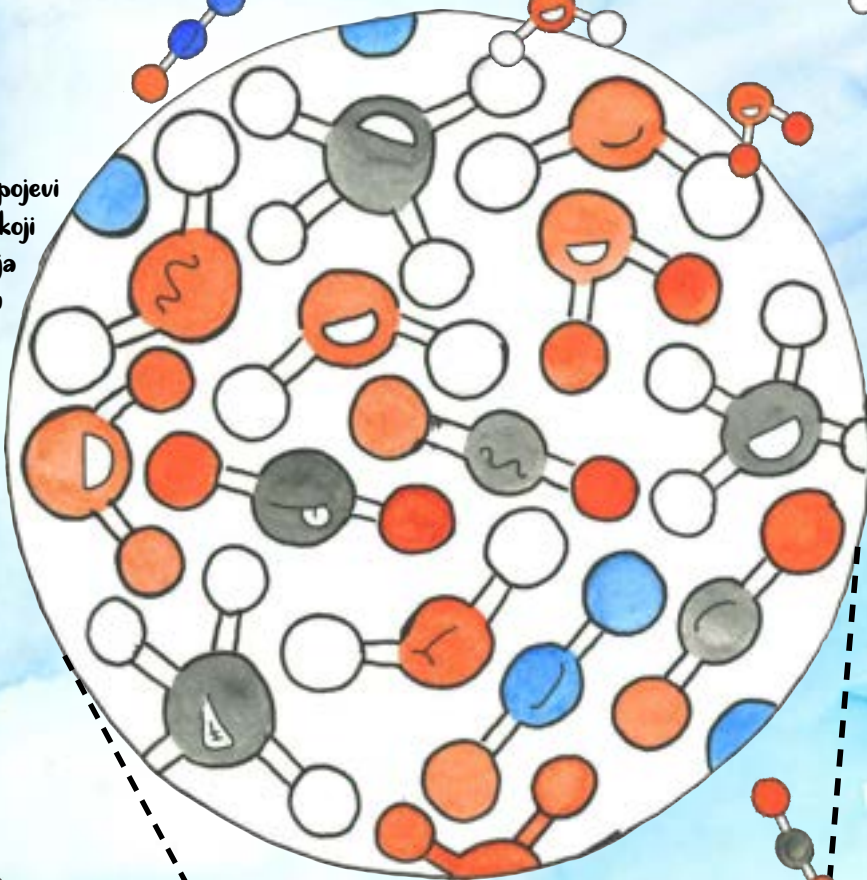
Fosilna goriva

Fosilna goriva kao što su ugljen i nafta su goriva nastala od ostataka davno umrlih organizama. Fosilna goriva bogata su ugljikom i u posljednjih stotinjak godina glavni su izvor energije na Zemlji. Energija koju fosilna goriva sadržavaju oslobađa se sagorijevanjem, procesom koji uz energiju ujedno oslobađa i ugljikov dioksid i cijeli niz drugih plinova koji uništavaju na naš okoliš.

Staklenički plinovi

Staklenički plinovi su plinovi i plinoviti spojevi koji se nalaze u Zemljinoj atmosferi, a koji zahvaljujući svojoj sposobnosti zadržavanja Sunčeve topline pomažu održavanju Zemljine temperature, baš kao staklenici u kojima uzgajamo povrće. Zbog toga plinovite spojeve poput vodene pare (H_2O), ugljikovog dioksida (CO_2), metana (CH_4), dušikovog oksida (N_2O) i ozona (O_3) nazivamo i stakleničkim plinovima.

Učinak staklenika

Kad Zemljina atmosfera sadrži veću količinu stakleničkih plinova, veći dio topline se zadržava u atmosferi i grije površinu Zemlje, baš kao što je i spavaču pod debljim pokrivačem toplije nego pod tankim. Učinak staklenika je potpuno prirodna i vrlo važna pojava bez koje bi Zemlja bila hladan i vjerojatno beživotan planet. Međutim, kad se prirodna ravnoteža naruši, staklenički plinovi mogu dovesti do naglog povećanja temperature Zemljine površine, što uzrokuje cijeli niz negativnih učinaka na život na Zemlji.

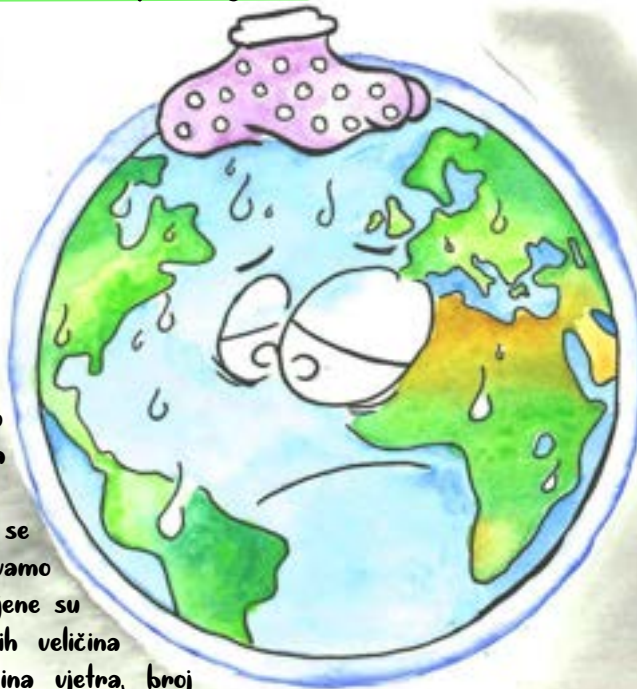

Globalno zatopljenje i klimatske promjene

Globalno zatopljenje, odnosno porast prosječne temperature na Zemlji, jedan je oblik klimatskih promjena i izravno se povezuje s povišenim razinama stakleničkih plinova u atmosferi.

S obzirom na brzinu i snagu kojom se odvija, u posljednje vrijeme ga nazivamo globalnim zagrijavanjem. Klimatske promjene su pak značajno odstupanje svih klimatskih veličina (npr. količina i učestalost oborina, jačina vjetra, broj dana u godini s maglom ili mrazom) od prosječnog stanja na nekom području. Klimatske promjene kao posljedica promjena u prirodi događale su se kroz Zemljinu povijest mnogo puta, ali nikad u ovakvoj mjeri kao sada!

Ako su klimatske promjene i učinak staklenika normalna i prirodna pojava zašto sada predstavljaju problem?

U normalnim uvjetima klimatske promjene se odvijaju postupno kroz više tisuća godina. Ta duga razdoblja omogućuju prirodi da se prilagodi i umanju negativni utjecaj na živi svijet. Sada se klima, uslijed ljudskog djelovanja, zagrijava brže nego ikad u iznimno kratkom periodu.

Tako naglo zagrijavanje predstavlja prebrzu promjenu i uzrokuje odumiranje, gubitak staništa i bioraznolikosti te na taj način narušava ravnotežu cjelokupnog prirodnog sustava.

Što mi možemo učiniti?

Svaki oblik proizvodnje, prijevoza, izvora topline ili svjetla zahtijeva energiju. Većina potrebne energije dolazi iz fosilnih goriva. Sagorijevanjem fosilnih goriva oslobađa se višak stakleničkih plinova u atmosferu, što uzrokuje intenzivniji učinak staklenika i globalno zagrijavanje. Mi moramo smanjiti emisije stakleničkih plinova.

Iako je globalno to kompliciran i dugotrajan proces, za pojedince to znači jednostavnu promjenu ili izbjegavanje nekih navika koje izravno ili neizravno doprinose štednji energije i smanjenju emisija stakleničkih plinova.

Ugljični otisak

Jedna od osnovnih stvari koju možemo učiniti je smanjiti svoj ugljični otisak. Ugljični otisak predstavlja ukupnu emisiju stakleničkih plinova koju je izravno ili neizravno potaknula neka osoba, tvrtka ili događaj. Ugljični otisak ostavljamo leteći avionom i putujući automobilom, ali i koristeći mobitel, fen, perilicu posuđa i ostale električne uređaje, kupujući odjeću i hranu, jedeći, pa čak i spavajući, disanjem.

U nastavku slijedi nekoliko jednostavnih savjeta što možemo učiniti, a kako bismo promijenili svoje ponašanje i smanjili svoj ugljični otisak i tako pridonijeli zdravlju planeta.

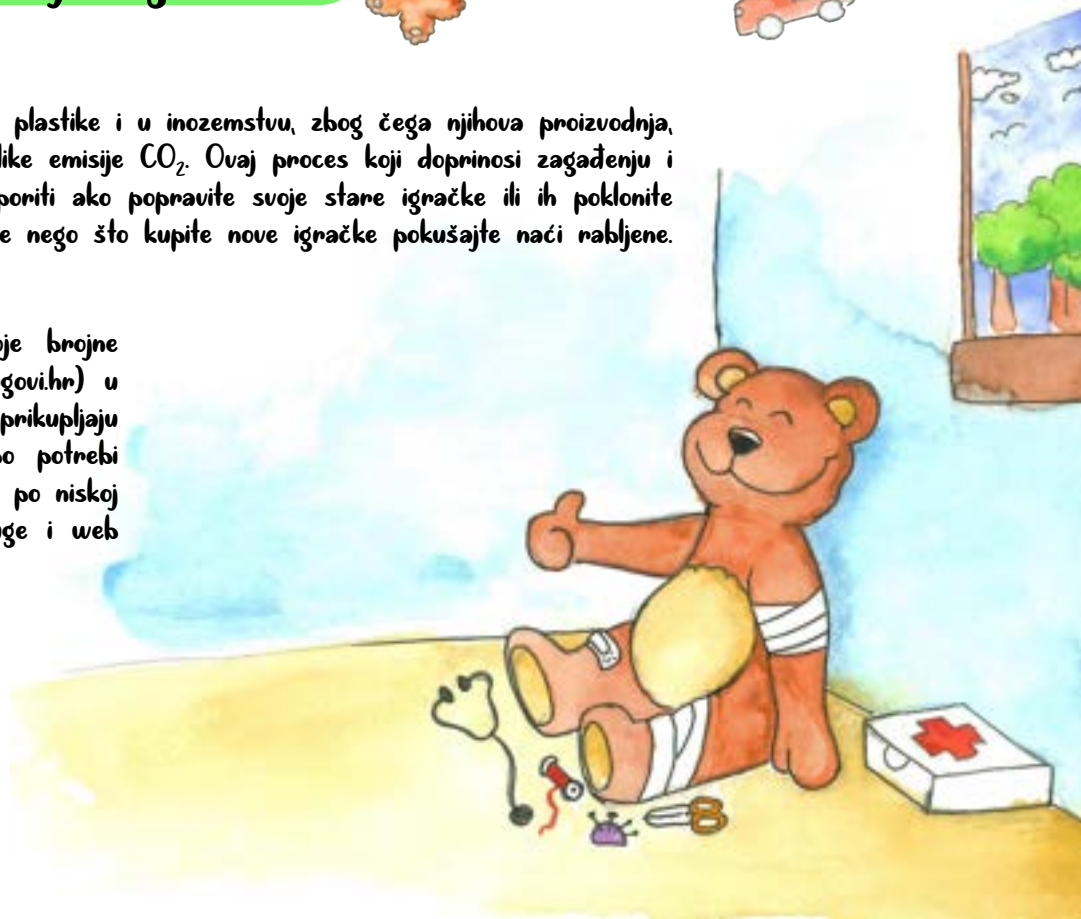

Podarite novi život svojim igračkama

Igračke su uglavnom izrađene od plastike i u inozemstvu, zbog čega njihova proizvodnja, pakiranje i transport uzrokuju velike emisije CO₂. Ovaj proces koji doprinosi zagađenju i globalnom zagnijavanju možete usporiti ako popravite svoje stare igračke ili ih poklonite umjesto da ih bacite. Također prije nego što kupite nove igračke pokušajte naći rabljene.

U Francuskoj i Hrvatskoj postoje brojne udruge poput Krugova (www.krugovi.hr) u Zagrebu koje tijekom cijele godine prikupljaju donacije igračaka. Igračke se po potrebi obnavljaju i doniraju ili preprodaju po niskoj cijeni. Pokušajte naći druge udruge i web stranice koje rade isto.

Pokušajte smanjiti potrošnju mesa

Stočarstvo čini gotovo 15% globalnih emisija stakleničkih plinova ljudskog podrijetla i potiče krčenje šuma. Ako želite umanjiti taj problem, pokušajte barem jedan dan u tjednu ne jesti meso. Tako pomažete okolišu i svom tijelu. Povrće je izvrstan izvor proteina, minerala i ugljikohidrata i vrlo je dobro za vaše zdravlje i rast.

U Francuskoj, prema zakonu, sva školska ugostiteljstva moraju ponuditi najmanje jedan vegetarijanski meni tjedno od 2019. godine, dok se u Hrvatskoj od 2017. godine jednom tjedno djeci dijeli dodatno voće u osnovnim školama.

Recite ne cigaretama

Osim što štete vašem zdravlju i zdravlju vaših bližnjih, cigarete su prava pošast za klimu i okoliš! Dobar razlog da ne započnete zar ne?

Čitav ciklus proizvodnje cigareta generira značajnu štetu, nakon čega opušci postaju potpuno beskorisni i krajnje štetni otpadni materijal (posebno za mora, oceane i druge vodene površine).

Francuska i Hrvatska provele su brojne mjere za odvraćanje ljudi od pušenja poput porasta cijena duhana, zabrane aroma i aditiva koji su posebno atraktivni za mlade.

Sudjelujte u akcijama čišćenja

Nažalost, odlaganje otpada u prirodi još uvijek je uobičajena pojava. Tako odloženi otpad zagađuje tlo, nadzemne i podzemne vode zbog čega predstavlja stvarnu prijetnju ekosustavu. Kako bi se taj problem ublažio, važno je sudjelovati u akcijama čišćenja ili jednostavno pokušati pokupiti otpad kad ga vidimo.

Pokušajte sudjelovati u Zelenoj čistki, kojoj je cilj okupiti što veći broj sudionika na jedan dan kako bi zajedničkim snagama uklonili čim više otpada iz prirode. Saznajte više o Zelenoj čistki na www.zelena-cistka.org i informirajte se kako možete sudjelovati. Također možete kontaktirati svoje lokalne udruge za bilo kakve akcije čišćenja tijekom godine, te se naravno pobrinute da uvijek sakupljate svoj otpad.

Pokušajte smanjiti potrošnju vode prilikom tuširanja

Voda je vrijedan resurs i veoma ju je važno uštedjeti, a bitno je znati i da grijanje vode koristi mnogo energije te da se za to često koriste fosilna goriva. Stoga kraće vrijeme provedeno pod tušem znači smanjenje emisija stakleničkih plinova to jest smanjenje vašeg ugljičnog otiska i uštedu vode.

Pokušajte primijeniti nekoliko jednostavnih metoda: zatvorite vodu prilikom sapunjanja, u kantu ili lavon spremite nezagrijanu vodu, ne puštajte vodu pod punim pritiskom, pokušajte vrijeme pod tušem svesti na minimum.

Zanimljivo je da su Južnoafrikanci, kako bi se nosili s nestašicom vode, napravili listu pjesama koje traju dvije minute. Izaberete jednu od njih, pjevusite dok se tuširate i kad je pjesma gotova, gotovo je i vaše trošenje vode. Pjesme možete naći na 2minuteshowensongs.com

Isključite nepotrebno osvjettljenje

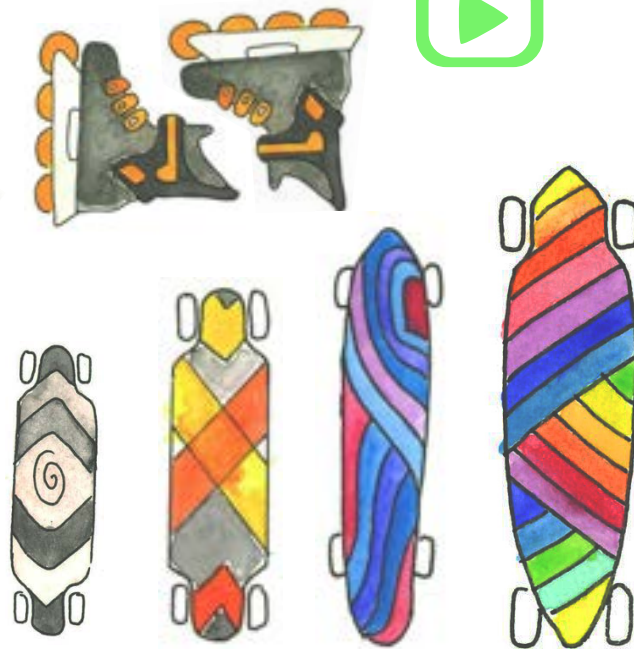
Ova mala i jednostavna gesta omogućuje smanjenje potrošnje energije u domu, a ujedno će vas osvijestiti o nepotrebnoj potrošnji energije drugih uređaja. TV, DVD uređaj i igraće konzole troše energiju, a da toga nismo ni svjesni.

Možete izraditi naljepnice i naljepiti ih pored prekidača kako bi vas podsjetile da isključite uređaj. WWF svake godine organizira "Sat za planet Zemlju" veliku globalnu akciju koja poziva svaku osobu na Zemlji da ugasi svjetla na jedan sat. U sklopu akcije Eiffelov toranj, Arena u Puli, splitska riva i dubrovačke zidine simbolično su za tu priliku unonjeni u tamu. Stoga ne propustite sljedeći Sat za planet Zemlju (Earth hour) 27. ožujka.

Za kratka putovanja koristite bicikle, role ili druge alternative

Odličan način da se na svakodnevnoj bazi uključite u borbi protiv klimatskih promjena, a pritom učinite nešto dobro i za svoje zdravlje je korištenje nemotoriziranih prijevoznih sredstava. Biciklizmom, rolanjem ili hodanjem pridonosite smanjenju emisija CO₂, kao i smanjenju gužvi u gradu i onečišćenju zraka. Nemotoriziranim transportom se također rekreirate, te uvijek možete otkriti nešto novo u svojoj okolini.

Što više koristite javni prijevoz

U Francuskoj i Hrvatskoj 33 do 36% emisija stakleničkih plinova odnosi se na emisije nastale zbog transporta. Povećanje korištenja javnog prijevoza jedan je od načina kojim se ti brojevi mogu smanjiti. Javni prijevoz koji je sve češće električni ili plinski, transportom velikog broja putnika od jednom, emitira manje CO₂ po prevezenoj osobi, u odnosu na osobne automobile.

Doprinos poslodavaca troškovima javnog prijevoza obavezan je u Francuskoj, dok u Hrvatskoj doprinos postoji, ali nije zakonom propisan.

Francuska čak ide i korak dalje, pa tako trenutno u Francuskoj postoji oko 20 gradova poput Dunkirka, Compiègnea ili Niornta koji svojim stanovnicima nude besplatan prijevoz kako bi ih motivirali da ga više koriste.

Smanjite upotrebu jednokratne plastike

Plastika se u prirodi razgrađuje veoma sporo i zapravo se nikad ne razgradi u potpunosti, zbog čega predstavlja sve veću opasnost za okoliš.

Uz to, proizvodnja i transport plastičnih predmeta za jednokratnu upotrebu, odgovorni su za značajnu količinu emisija stakleničkih plinova, samo kako bi ti predmeti bili odbačeni ubrzo nakon korištenja i zatim postali rizik za okoliš. Izbjegavanje uporabe jednokratnih plastičnih predmeta stoga je odlična odluka za koju je potrebno samo nekoliko malih prilagodbi u vašoj svakodnevici.

Izbjegavanje upotrebe plastičnih tanjura, pribora za jelo i čaša za jednokratnu upotrebu odličan su početak. Kako biste izbjegli kupnju plastičnih boca možete se opremiti metalnom ili staklenom bocom za vodu, također plastične vrećice za kupnju možete zamijeniti višekratnim vrećicama.

Od 1. siječnja 2020. u Francuskoj su zabranjeni jednokratni pribor za jelo, tanjuri, zdjelice za salatu i plastične kutije za jednokratnu upotrebu, dok ostatak EU slijedi francuski primjer od 1. siječnja 2021. U Hrvatskoj, u borbi protiv plastike trenutačno prednjači otok Zlarin, gdje je lokalna zajednica uspjela značajno smanjiti plastiku za jednokratnu uporabu u inicijativi „Za Zlarin bez plastike”. Saznajte više na www.bezplastike.eu

Reciklirajte

Recikliranje otpada jednostavan je i učinkovit način kojim možete pridonijeti u borbi protiv klimatskih promjena. Ono omogućava ponovnu uporabu određenih materijala, čime se smanjuje potreba za pridobivanjem, transportom i preradom novih prirodnih resursa, a time i emisije stakleničkih plinova.

Recikliranje također smanjuje količinu komunalnog otpada čija obrada i skladištenje uzrokuju značajnu količinu emisija i uglavnom više ili manje štete okolini u kojoj se provode.

Imajte na umu da je kućno sortiranje otpada vrlo važan preduvjet za učinkovito recikliranje.

Papir

Organski otpad

Plastika

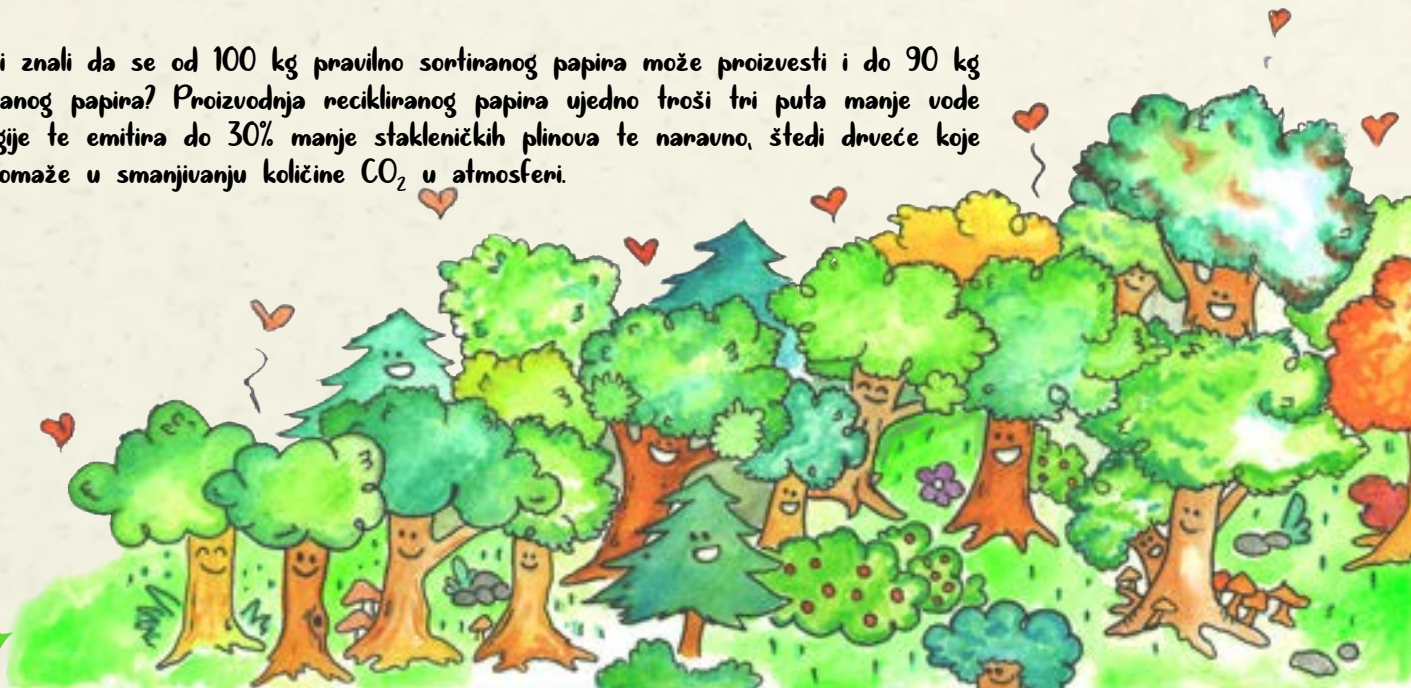
Staklo

Koristite reciklinani papir

Papir kao i svaki drugi proizvod ima utjecaj na okoliš za vrijeme svog "životnog ciklusa"; ekstrakcija sirovina, proizvodnja papira, njegova distribucija, te na kraju obrada otpadnog papira zahtijevaju brojne resurse i izvor su emisija stakleničkih plinova. Međutim papirnata vlakna mogu se ponovno upotrijebiti šest do osam puta, stoga je važno pravilno odvajati papir od ostatka otpada i pokušati što češće koristiti reciklinani papir. Tako reciklirate i podržavate industriju koja ima manji utjecaj na okoliš, i doprinosi u smanjenju emisija stakleničkih plinova.

Jeste li znali da se od 100 kg pravilno sortirano papira može proizvesti i do 90 kg reciklinanog papira? Proizvodnja reciklinanog papira ujedno troši tri puta manje vode i energije te emitira do 30% manje stakleničkih plinova te naravno, štedi drveće koje nam pomaže u smanjivanju količine CO₂ u atmosferi.

Prozračujte prostor

Aktivnosti poput tuširanja ili kuhanja svakodnevno povećavaju količinu vlage u našim domovima. Vlažan zrak djeluje nepovoljno na zdravlje ukućana, te budući da se vlažan prostor teže zagrijava, povećava potrošnju energije u kući. Kako biste tome stali na kraj prozračujte svoj dom 5 do 10 minuta dnevno. Kratkotrajnim prozračivanjem osušit ćete prostor, nećete ohladiti zidove, te ćete izbjeći nepotrebno trošenje energije na pročišćivače zraka ili dodatno grijanje i time smanjiti ugljični otisak svog kućanstva.

Kako prozračiti svoj dom?

Veoma jednostavno, samo otvorite prozore 5 do 10 minuta dnevno, no imajte na umu da (posebice u gradovima) neke dijelove dana treba izbjegavati zbog loše kvalitete zraka.

Zimi prozračujte ujutro ili navečer, no izbjegavajte poslijepodnev.

Ljeti je najbolje prozračivati ujutro kad je zrak najhladniji.

Isključite uređaje umjesto da ih ostavite u stanju mirovanja

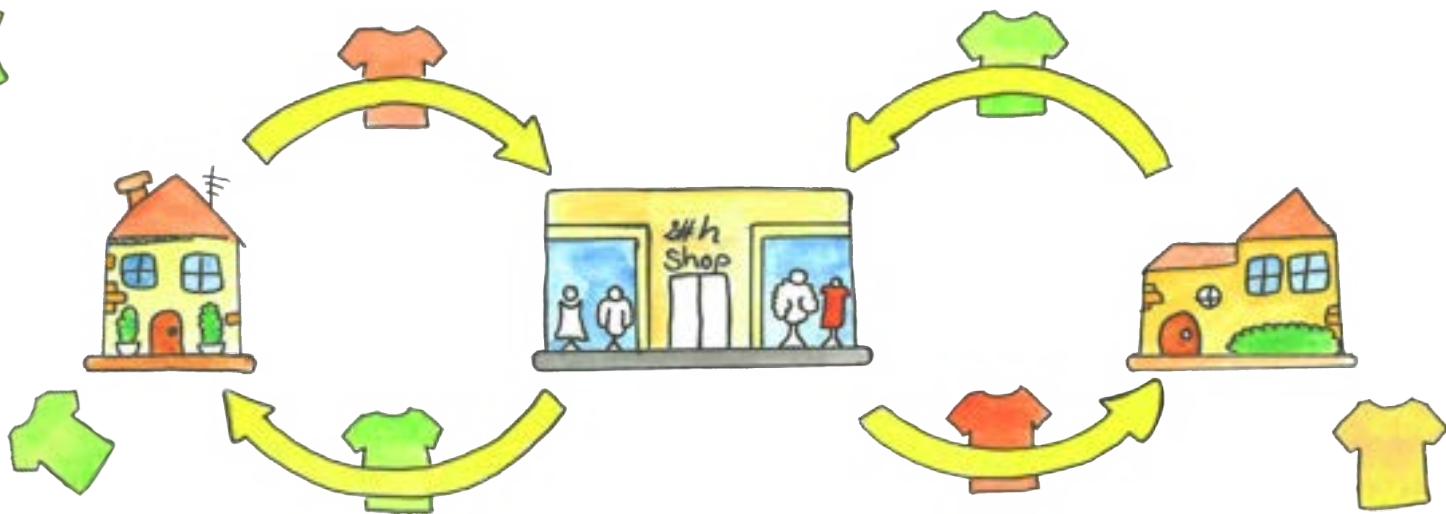
Iako je energetska potrošnja uređaja u stanju mirovanja malena, veoma je važno da ju izbjegavamo. Držeći uređaje u stanju mirovanja trošimo novac, energiju, prirodne resurse i povećavamo emisije stakleničkih plinova na rad uređaja koji ni ne koristimo. Dobro je zapamtiti da sve što emitira svjetlost ili toplinu koristi energiju i ako takav uređaj nije potreban treba ga potpuno isključiti.

Što više kupujete i/ili donirajte rabljenu odjeću

Kupnja rabljene odjeće pomaže u borbi protiv prekomjerne potrošnje, i štedi vaš novac. Tako ujedno i recikliramo jer ponovnom uporabom odjeće smanjujemo količinu otpada te štedimo sirovine i energiju koja bi bila potrebna za proizvodnju potpuno novog proizvoda. Rabljena odjeća ima i socijalne prednosti jer ljudima koji si ne mogu priuštiti novu omogućuje pristup kvalitetnoj odjeći.

U Francuskoj postoje mnoge organizacije koje sakupljaju odjeću kako bi se mogle ponovno koristiti, kao što su Emmaus, Le Secours Populaire, La Croix Rouge, u Hrvatskoj svoju odjeću možete donirati organizacijama kao što je Humana Nova (humananova.org). Pokušajte naći slične organizacije u vašoj blizini i donirajte svoju odjeću.

Kupujte sezonsko voće i povrće

Kako bi nam izvansezonsko voće i povrće bilo dostupno tijekom cijele godine, potrebno ga je ili transportirati na velike udaljenosti ili uzgojiti u staklenicima, a obje su te opcije nepovoljne za klimu. Oba načina zahtijevaju značajnu potrošnju energije (grijanje / staklenici, fosilna goriva / transport) i naravno oslobađaju dodatne stakleničke plinove. Sezonsko voće i povrće manje je štetno za okoliš, te ima puno bolji okus i nutritivne vrijednosti od voća i povrća koje je sazrelo u hladnjaku na brodu.

Pokušajte kupovati lokalno proizvedenu hranu

Kupovinom lokalne hrane smanjuje se transportna udaljenost između proizvođača i potrošača. Kraće transportne udaljenosti zahtijevaju manje fosilnog goriva, a time i emitiraju manje CO₂. Tako potrošnjom lokalnih proizvoda pomažete okolišu, ali i podržavate svoju zajednicu i lokalno gospodarstvo.

Mnogo je udruga koje pokušavaju lokalnu hranu učiniti dostupnijom potrošačima. Jedna od njih je udruga Vestigium (<https://udrugavestigium.wixsite.com/vestigium>) u Zagrebu koja organizira Zelene tržnice na kojima možete kupiti sezonski proizvedenu lokalnu hranu. Pokušajte pronaći druge organizacije u svojoj blizini i ne zaboravite podsjetiti roditelje da provjere podrijetlo hrane koju kupuju.

Konistite vrećice za višekratnu upotrebu

Izbjegavanje upotrebe jednokratnih vrećica za kupovinu smanjuje količinu otpada koji zagađuje vodu i tlo te je povoljno za klimu! Dobra zamjena za plastične i papirnate vrećice su platnene vreće, vreće od biorazgradive plastike, te obični ruksaci ili košare.

Jeste li znali da su u Francuskoj određene vrste plastičnih vrećica zabranjene i da se kupcima mogu davati samo višekratne plastične vrećice i/ili vrećice za višekratnu uporabu izrađene od neplastičnih materijala (tkanina, papir itd.)? Neke trgovine u Hrvatskoj su uklonile jednokratne plastične vrećice, međutim to nije propisano zakonom, pa bi Hrvatska trebala slijediti dobar francuski primjer.

100 Kupovina

100 Kupovina

Zasadite stablo

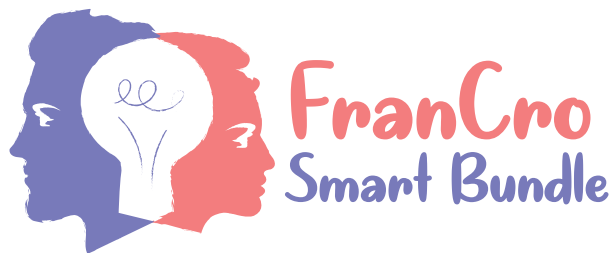
Tijekom svog života svako će stablo apsorbirati veliku količinu CO₂ te tako značajno pridonijeti smanjenju količine stakleničkih plinova u atmosferi. Drveće čisti zrak i vodu, pomaže nam da se ohladimo tijekom ljeta, sprječava eroziju tla, smanjuje osjećaj stresa i tako pomaže našem mentalnom zdravlju. Sadnjom stabala stvarate bolje životne uvjete za sebe, druge, buduće generacije i sva živa bića.

U Hrvatskoj postoje brojne akcije sadnje drveća, poput „Zasadi stablo, ne budi panj” (www.zasadistablonebudipanj.hr), gdje se građani okupljaju u velikim akcijama sadnje drveća. Pokušajte pronaći i sudjelovati u sljedećoj lokalnoj akciji ili čak organizirati akciju na nivou svog razreda ili škole! U Francuskoj se zainteresirani mogu obratiti organizacijama kao što su All 4 trees, Reforest Action ili Planteurs-volontaires.

Za kraj

Važno je znati da klimatske promjene uzrokuju veliku promjenu u uvjetima života na Zemlji. Klimatske promjene su uzrok mnogih nepogoda koje potom dovode do kriza i problema. Klimatskim promjenama su najpogođeniji oni najranjiviji: siromašni, stariji, djeca. Stoga je važno djelovati snažno i odmah kako bi se posljedice klimatskih promjena ublažile, ali i kako bismo se što je moguće bolje prilagodili na one promjene za koje već sada znamo da su neizbježne.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Projekt sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske.“

Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Društva za oblikovanje održivog razvoja i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.